

TREĆI KONGRES DRUŠTVA KONZERVATORA
JUGOSLAVIJE

Prema zaključku II Kongresa Društva konzervatora Jugoslavije, koji je održan u Mostaru 1959. godine, III Kongres ovoga društva održan je u Ohridu 16 i 17. maja 1961. godine.

Organizaciju Kongresa uspješno je obavila Podružnica Društva NR Makedonije.

Kongres je otvorio predsjednik Društva Šefik Bešlić. On je u kraćem govoru pozdravio gdje Evu Frodl-Kraft i Gertrudu Tripp, predstavnike službe zaštite spomenika kulture Austrije i g. Eustahios Stikasa, predstavnika službe zaštite spomenika kulture Grčke, zatim predstavnika narodnih vlasti iz Ohrida, predstavnika srodnih jugoslavenskih stručnih društava, brojnih muzeja a onda i delegata Kongresa iz svih narodnih republika.

Nakon izbora Radnog predsjedništva (Dr. Angela Piskernik, Dr. Cvito Fisković, Vlado Mađarić, ing. Ratko Kevo, Ivan Zdravković, Dimitar Kjornakov i Šefik Bešlić) i drugih organa Kongresa, te usvajanja dnevnog reda Kongresa, sekretar Društva Dr. Slobodan Nenadović podnio je izvještaj o radu Uprave u periodu od II do III Kongresa, zatim je blagajnik Vera Broz podnijela izvještaj o finansiskom poslovanju Društva u navedenom periodu, a onda je predsjednik Nadzornog odbora Dr. Zvonko Turina pročitao izvještaj o radu Nadzornog odbora. Iza toga je slijedio izvještaj o radu Sekcije za zaštitu prirode koji je podnijela Vera Broz. Izvještaje o radu republičkih podružnica Društva podnijeli su: za Srbiju Dr. Dobroslav Pavlović, za Hrvatsku ing. Ratko Kevo, za Bosnu i Hercegovinu ing. Džemal Čelić, za Sloveniju Dr. Nace Šumi i za Makedoniju Nikola Kacavolu (konzervatori Crne Gore uključeni su u podružnicu Srbije).

U diskusiji koja se razvila povodom podnesenih izvještaja učestvovali su: Dr. Nace Šumi, Dr. Dobroslav Pavlović, Đordina Stojanović, Ivan Zdravković, Jovan Sekulić, Jovan Sevdić, Vlado Mađarić, Branko Lučić, Dr. Cvito Fisković i Šefik Bešlić.

Iz izvještaja i diskusija vidi se da je Društvo konzervatora Jugoslavije prebrodilo organizacione teškoće, da je sada već dobro i čvrsto postavljeno i da u svojim brojnim akcijama postiže zapažene rezultate. U proteklom radnom periodu ističe se osnivanje i rad Sekcije za zaštitu prirode kao i neno učlanjenje u Međunarodnu uniju za zaštitu prirode, zatim pokretanje »Biltena« kao društvenog tromjesečnog glasila i aktivnost Društva kod donošenja novih zakonskih propisa o zaštiti spomenika kulture i prirode. Ovakva aktivnost Društva omogućena je finansiskom dotacijom Sekretarijata za prosvjetu Saveznog izvršnog vijeća.

Radi uspješnijeg rješavanja brojnih a raznovrsnih pitanja iz svoje nadležnosti Kongres je u svom drugom dijelu radio po sekcijama. Tako su slikari i vajar — konzervatori, zajedno sa istoričarima umjetnosti — konzervatorima, najprije saslušali referat Ilije Kavkaleskog »O problemu retuša« i diskutovali o pitanjima iz toga sektora rada, a zatim su osnovane sekcije slikara i vajara, kao i istoričara umjetnosti

i izabrana njihova rukovodstva. Isto tako, posebno su se sastali arhitekti — konzervatori koji su razmatrali aktuelna i pitanja svoje struke, zatim osnovali svoju sekciju izabrali njeno rukovodstvo. Analogno tome, posebno su radili i stručnjaci za zaštitu prirode koji su u okviru rada svoje sekcije ovom prilikom organizovali VII Savjetovanje o zaštiti prirode sa nizom stručnih referata od kojih su bila dva glavna: »Zaštita prirode u Makedoniji, sa posebnim osvrtom na nacionalne parkove« i »Kategorizacija prirodnih objekata i problemi sprovođenja zaštite prirode«.

O radu po sekcijama Kongresu su podnijeli izvještaje: Ivan Zdravković, Branislav Živković, Jovan Sekulić i ing. Ratko Kevo. Nakon diskusije povodom tih izvještaja, u kojoj su učestvovali: Vlado Mađarić, Šefik Bešlić, Anika Skovran, Jovan Sekulić, Ratko Kevo, Džemal Čelić, Predrag Pajković, Grga Oštrić, Dobroslav Pavlović, Smail Tihić, Zdravko Blažić, Antonije Nikolovski i Dr. Nace Šumi, izvještaji sekcija su prihvaćeni.

Kongres je jednoglasno dao razrješnicu dosadašnjoj Upravi i Nadzornom odboru, a zatim se pristupilo kandidovanju i izboru nove Uprave i Nadzornog odbora.

U novu upravu Kongres je izabrao: Ivana Zdravkovića, Šefika Bešlića, Borislava Živkovića, Veru Broz, Dr. Nace Šumia, Radu Vlkova i ing. Viktora Ržehaka. (Po Pravilima Društva, pored izabranih članova, svaka republička podružnica u upravu Društva delegira po jednog svog člana). U Nadzorni odbor izabrani su: Dr. Slobodan Nenadović. Prilikom konstituisanja funkcije su podijeljene ovako: predsjednik Uprave Ivan Zdravković, podpredsjednik Šefik Bešlić, sekretar Branislav Živković, blagajnik Vera Broz, članovi: Dr. Nace Šumi, Rade Vlkov i ing. Viktor Ržehak. Predsjednik Nadzornog odbora je Dr. Slobodan Nenadović, a članovi su: Branko Lučić i Dr. Angela Piskernik.

Na obrazložene prijedloge Dr. Cvite Fiskovića i Vere Broz, kao i podružnica Hrvatske i Srbije Kongres je jednoglasno izabrao za nove počasne članove Društva konzervatora Jugoslavije istaknutog konzervatora iz Dubrovnika Lukšu Beritića i Dr. Sinišu Stankovića, uglednog naučnog radnika koji je veoma zaslužan za razvoj službe zaštite prirode u našoj zemlji.

Na kraju svoga rada Kongres je usvojio zaključke koji će u slijedećem dvogodišnjem periodu biti direktiva i orijentacija u radu Društva-Uprave, sekcija i republičkih podružnica. Zaključci se najviše odnose na dalji razvoj službe zaštite spomenika kulture i prirode, na povećanje mreže organa te službe, na obezbjeđenje i usavršavanje stručnih kadrova i na usavršavanje institucije društvenog upravljanja u organima službe zaštite. Između ostaloga, zaključeno je da naše Društvo, zajedno sa Centralnim odborom Saveza boraca narodnooslobodilačkog rata, do kraja tekuće jubilarne godine Narodne revolucije organizuje posebno savjetovanje posvećeno problemima zaštite spomenika narodnooslobodilačkog rata.

Š. Bešlić

ŠESTO SAVJETOVANJE KONZERVATORA JUGOSLAVIJE

Odkako je osnovano Društvo konzervatora Jugoslavije uobičajena dvogodišnja međurepublička savjetovanja konzervatora održavaju se zajedno sa kongresima toga društva. Tako je i ovo, VI savjetovanje, održano zajedno sa III kongresom Društva konzervatora, u Ohridu, u vremenu od 15 do 21 maja 1961 godine.

Organizaciju Savjetovanja obavila je Podružnica Društva konzervatora NR Makedonije.

Savjetovanje je počelo 15 maja u sali ljetnog restorana hotela Palas, uz prisustvo velikog broja konzervatora iz svih narodnih republika, zatim predstavnika narodnih vlasti Ohrida, srodnih jugoslavenskih stručnih društava i predstavnika službi zaštite spomenika kulture Austrije i Grčke — gđa Eve Frodl — Kraft i Gertrude Tripp i gosp. Eustahiosa Stikasa, kao gosta Društva konzervatora i Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture u Beogradu.

Nakon otvaranja koje je obavio predstavnik konzervatora Makedonije Dimitar Kjornakov i izbora radnog predsjedništva, prešlo se na samo Savjetovanje.

Glavni referat »O društvenom upravljanju u oblasti zaštite spomenika kulture i prirode« podnio je Antonije Nikolovski, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR Makedonije. Koreferat je podnio Šefik Bešlagić.

Nakon referata razvila se diskusija u kojoj su učestvovali: Dr Dobroslav Pavlović, Branko Lučić, Jovan Sevdic, Vlado Mađarić, Jovan Sekulić, Grga Oštrić, Dr Cvito Fisković i Dr Stevan Tomić.

Drugi referat »Urbanistički i arhitektonski problemi Ohrida« pročitao je arh. Boris Čipan, docent Tehničkog fakulteta iz Škoplja. Referat je održan u sali Narodnog odbora sreza Ohrid 17 maja. U diskusiji poslije referata učestvovali su: Dr Juraj Dencler, profesor Tehničkog fakulteta u Zagrebu, arh. Husref Redžić, profesor Tehničkog fakulteta iz Sarajeva, Dr Slobodan Nenadović, docent Tehničke velike škole iz Beograda i konzervatori: Dr Dobroslav Pavlović, Jovan Sekulić, Branko Lučić, Košta Balabanov i Zdravko Blažić.

Savjetovanje je nastavljeno 18 maja. i to na radijima u Ohridu, tj. na spomenicima Ohrida na kojima se upravo izvode konzervatorski i restauratorski radovi. Arh. Krum Tomovski, docent Tehničkog fakulteta iz Škoplja i Kosta Balabanov, konzervator Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR Makedonije podnijeli su referate koji su se odnosili na probleme u radu na arhitekturi i na živopisu crkava sv. Nikole i Bogorodice Bolničke, a Dimitar Kjornakov, konzervator Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR Makedonije pročitao je svoj referat o radovima na crkvi sv. Klimenta, poslije čega su se razvile diskusije.

Istoga dana je obavljeno kolektivno pregledanje važnijih spomenika kulture Ohrida, a slijedeća 3 dana su bila korištena za stručne ekskurzije. 19 maja učesnici Savjetovanja su parobrodom otputovali u sv. Naum, na drugoj strani Ohridskog jezera, gdje su se upoznali sa radovima koji su izvođeni na tamošnjoj crkvi, a 20 maja, putujući autobusima u pravcu Škoplja, obavljene su posjete Heraklii Linkestis kod Bitolja, crkvi sv. Nikole u Varoši kod Prilepa gdje se upravo izvode radovi, a onda je pregledan čuveni antički grad u Stobima kod Velesa. Treća ekskurzija je bila 21 maja iz Škoplja u Nereze gdje su pregledani radovi na živopisu crkve sv. Pantelejmona. O radu i problemima na ovome objektu referisao je restaurator Zavoda NR Makedonije Spasoje Spirovski.

Na kraju Savjetovanja doneseni su odgovarajući zaključci.

Š. Bešlagić

NEKE DEZINFORMACIJE NAŠE DNEVNE ŠTAMPE O PRIRODNIM RIJETKOSTIMA NAŠE ZEMLJE

Nedavna je sarajevsko »Oslobodenje« objavilo bilješku pod naslovom »Najznačajniji egzotični park na Balkanu«. Poznavalac naših prilika očekivao bi da će tu nešto doznati o nekom našem primorskom parku, najvjerovatnije o starom parku u Trstenu kod Dubrovnika, koji je zaista taj »najznačajniji park sa egzotičnim drvećem na Balkanu«. Međutim, iz bilješke »Oslobodenja« možemo doznati neke podatke

o »Arboretumu Opeka« kod Varaždina. Da Varaždin nije na Balkanu, znade svaki naš osnovnoškolac. Ta geografska dezinformacija dopunjuje se u bilješci i navadenjem nekim rijetkih vrsta drveća koje su uzgojene u tom parku, a među ovima i »tise iz močvara, čiji je korijen iznad površine tla«. Za laika je ovo više nego dizinformacija, jer on sebi ne može predstaviti drvo »čiji se korijen pruža iznad površine tla«. Ta »tisa iz močvare« je sjeveroamerički močvarni taksodij (*Taxodium distichum*), od kojeg ima čitava sastojina u Motovunskoj šumi u Istri, pa čak i dva primjerka u banjnskom parku Ilidže, kod Sarajeva, a da ne govorimo o tome da je to drvo sastavni dio svakog evropskog botaničkog vrta, pa i naših u Zagrebu i Beogradu.

Šta se tiče »korijena iznad površine tla«, ovdje imamo pojavu tzv. zračnica, koje se iz stvarnog korijena (koji se, kao i od ostalog drveća, nalazi ispod površine tla) izdižu u obliku kratkih zaobljenih panjica na površini tla.

Drugu dezinformaciju donosi dnevnik »Politika«. Pošto se radi o navodno rijetkom drveću u NR Bosni i Hercegovini, smatramo da stvar treba postaviti na svoje mjesto.

»Politika« u svom broju od 13. VII 1961. godine donosi dopis pod naslovom »Dva crvena hrasta u dobojskom parku« u kojem se govori o dva stabla navodno rijetkog crvenog hrasta koji se nalaze u starom parku u Doboju i »kakvih, prema mišljenju stručnjaka, nema na području Bosne i Hercegovine, a možda ni u drugim republikama«.

Međutim, crveni američki hrast (*Quercus borealis*, *Q. rubra*) nije nikakvo rijetko egzotično drvo, nego je, štaviše, jedna od najčešćih kultiviranih sjeveroameričkih »egzota« te nema danas gotovo ni jednog većeg parka u kojem ne bi bilo bar po koje stablo ove vrste srazmjerno brzog rasta. I u jednom starom sarajevskom parku postoji visoko stablo crvenog hrasta sa vrlo debelim deblom, a u banjnskom parku Ilidže nalazi se čak i nekoliko visokih primjeraka istih takvih crvenih hrastova. U šumskoj kulturi na Sedreniku kod Sarajeva ima nekoliko desetina, ako ne i blizu stotinu, mladih stabala ove »rijetke« vrste, koju šumarski stručnjaci u novije vrijeme preporučuju čak i za uzgoj u plantažama.

Međutim, iako ovi crveni hrastovi u dobojskom parku nisu takve izvanredne rijetkosti, o kojima čak ni u Doboju gotovo niko nije znao da su nekakva rijetkost, njih bi trebalo zaštititi kao staro parkovo drveće sa nekim estetskim odlikama.

Naša želja bi bila da se naša dnevna štampa što skorije oslobodi ovakvih i sličnih dezinformacija i da sa više pažnje daje svoja obavještenja o prirodi i prirodnim pojavama. U tu svrhu stoje joj na raspolaganju mnogobrojni biolozi naše zemlje i brojne biološke i druge ustanove, koje će im sa zadovoljstvom pružiti pomoć u iznalaženju tačnih i naučno provjerenih informacija o prirodi.

Dr P. Fukarek